



Datum

2025-09-04

Adress

Diarienummer

SBN-2025-553

Yttrande

Till

Kommunstyrelsen

Yttrande över Remiss Klimat- och näringslivsdepartementet - Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51) STK-2025-985

Stadsbyggnadsnämnden har beslutat att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning är föremål för remiss till den 17 oktober 2025. I betänkandet lämnas elva förslag till förändringar i befintlig lagstiftning, samt föreslår flera olika uppdrag, som skapar bättre förutsättningar för genomförandet av klimatanpassningsåtgärder. Malmö stad har under flera års tid drivit ett aktivt nationellt påverkansarbete för att få tillstånd förbättrad lagstiftning och tydlighet gällande finansiering, ansvar och ägande av klimatanpassningsåtgärder. Stadsbyggnadsnämnden lämnar en rad synpunkter på betänkandet, för att lagförslagen ska bli än mer relevanta så att Sveriges klimatanpassning kan realiseras.

Yttrande

I arbetet med den nationella klimatanpassningsstrategin som riksdagen antog under år 2024 kunde regeringen konstatera att det behövs förändrad lagstiftning för att effektivisera den lokala klimatanpassningen och tydliggöra både ansvarsfördelning och finansieringsmodell. Klimatanpassningsutredningen tillsattes därför och i maj överlämnas betänkandet till regeringen. Malmö stad har också under flera års tid drivit ett aktivt nationellt påverkansarbete för att få tillstånd förbättrad lagstiftning och tydlighet gällande finansiering, ansvar och ägande av klimatanpassningsåtgärder och att uppmanat regeringen att tillsätta en utredning.

Utredningen har haft i uppdrag att analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras.

Utredningen har även haft i uppdrag att identifiera möjliga finansieringsmodeller för att långsiktigt fördela kostnaderna mellan de aktörer som drar nytta av en klimatanpassningsåtgärd.



I betänkandet lämnas elva förslag till förändringar i befintlig lagstiftning som skapar bättre förutsättningar för genomförandet av klimatanpassningsåtgärder. Utredningen föreslår också att staten ska ta på sig ansvaret för att etablera skydd mot översvämningar från havet längs vissa kuststräckor och lämnar förslag på en process för detta.

Utredningen lämnar vidare förslag på en ny lag som gör det möjligt för en kommun att ta ut en del av kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd som kommunen genomför av fastighetsägare vars fastigheter skyddas av åtgärden. Bland utredningens övriga förslag ingår att kommunerna föreslås bli skyldiga att ändra eller upphäva äldre detaljplaner som inte genomförts och där det i dag innebär risker att bygga nytt.

Remissvaren över betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning ska ha inkommit till Klimat- och näringslivsdepartementet senast 17 oktober 2025.

Stadsbyggnadsnämndens synpunkter på betänkandet

Stadsbyggnadsnämndens sammanfattande huvudsakliga synpunkter

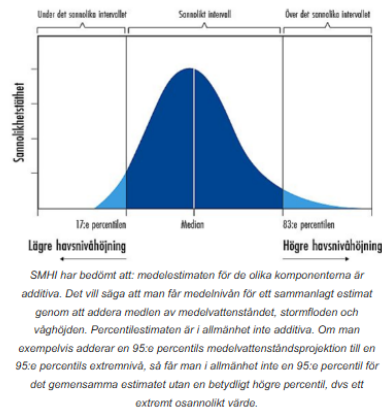
- Regeringen behöver fatta beslut om att ***staten ska ta skyddsansvar för kuststräckor av nationellt intresse*** och initiera att processen för att identifiera dessa sträckor sker, så att genomförandet av de nationella skyddsåtgärderna som behövs omsätts till praktik.
- Stadsbyggnadsnämnden uppmanar regeringen att ***ta fram nationella riktlinjer för klimatrelaterade risker***, som korrelerar med skyddsåtgärdens syfte, exempelvis om det är stora strukturella samhällsviktiga klimatanpassningsåtgärder som avses eller om det är en enskild detaljplan för förtätning. Det mest sannolika värdet, medianvärdet, behöver användas både för klimatscenario och extremhändelser. Vid bedömning av behovet av statliga skyddsåtgärder för att skydda kuststräckor med nationellt skyddsvärda intressen behöver klimatrelaterade risker med lägre sannolikhet beaktas än vid lämplighetsprövningen av detaljplaner som ligger innanför sträckor utpekade för sammanhängande kustskydd. Det är nödvändigt att statens utredningar, underlag och ställningstaganden som föreslås i betänkandet hanteras utifrån en nationell gemensam miniminivå avseende syn på klimatrelaterade risker. Statens bedömningar och agerande behöver ske utifrån en nationell gemensam syn på klimatrelaterade risker så att statliga beslut blir transparanta, rättssäkra och samhällsekonomiskt rimliga.



- ***Statens bedömning av kustskyddsåtgärder behöver utgå från kommunernas översiktsplaner***, som ska visa vilka översvämningssrisker som finns för olika platser och visa hur dessa risker kan upphöra eller minimeras. Det är inte rimligt att statens kustskyddsåtgärder endast föreslås utgöra fasta konstruktioner som vallar eller murar, då skyddsfunktionen både ska fungera vid en sällan förekommande kortvarig extremhändelse och i normalfallet när skyddsbehov inte föreligger. Strukturella sammanhängande kustskydd och skyddsåtgärder behöver utformas multifunktionellt och så integrerat i bebyggelse- och naturmiljön som möjligt till gagn för både människor och natur.
- ***Slopa betänkandets förslag om att tvångsmässigt upphäva detaljplaner med onyttjade byggrätter där genomförandetiden gått ut, som inte har höjd för dubbla sannolikheten mot Boverkets befintliga tillsynsvägledning till länsstyrelserna, då förslaget är orimligt.*** Det är både en stor inskränkning av det kommunala självstyret och kommunala planmonopolet och en helt orimlig syn på klimatrelaterade risker i befintlig stadsmiljö.
- Vid analys av stigande havsnivåers påverkan och framför allt kustskyddsåtgärders påverkan på riksintressen behöver ***riskintresseansvariga myndigheter utgå från samma nationella syn på klimatrelaterade risker från havet som när staten ska bedöma vilka kuststräckor som ska skyddas samt utgå från de kustskyddsutformningar som kommunerna visar i sina översiktsplaner*** så att bedömningen blir likvärdig över landet och utgår från relevanta och rimliga stads- och landskapsmässiga skyddsåtgärder.
- Regeringen behöver tydliggöra i miljöbalken att ***nationellt utpekade skyddsvärda kuststräckor ska utgöra riksintresse för kustskydd.***
- För att Sveriges klimatanpassning ska fungera och kunna genomföras med kortare ledtider än idag samt för att det ska vara möjligt att successivt och etappvis bygga ut och på dessa skyddsåtgärder behöver olika tillståndsprocesser enligt miljöbalken förenklas och avvägningen mellan skyddsåtgärderna och olika skyddsområden ske utifrån åtgärdernas angelägenhetsgrad. ***Det krävs fler förändringar i miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen gällande tillståndsprocesser i förhållande till etablering av klimatanpassningsåtgärder.***



För att öka genomförbarheten behöver klimatanpassningsåtgärder utgöra särskilt skäl för undantag och dispens gällande markavvattning, ytvattenförekomster och skyddsområden i miljöbalken. Onödig dubbelprövning mellan plan- och bygglagen och miljöbalken behöver tas bort.



Stadsbyggnadsnämndens synpunkter på betänkandets olika förslag i sin helhet

- Betänkandets förslag som klimatanpassar dagens lagstiftning

Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet - Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Betänkandet föreslår att som särskilt skäl vid prövningen av en fråga om upphävande eller dispens från strandskyddet ska få beaktas om ett område behövs för en anläggning, anordning eller åtgärd som ska förebygga eller minska en risk för en skada på miljön, människors liv eller hälsa eller egendom till följd av effekterna av ett förändrat klimat (klimatanpassningsåtgärd), och behovet inte kan tillgodoses utanför området.

Stadsbyggnadsnämnden ser positivt på ändringsförslaget i miljöbalken som kommer att underlätta mycket. Nämnden efterfrågar dock förtydligande kring vilken instans som ska avgöra (enligt lagförslaget) om behovet kan tillgodoses utanför områden eller inte. Det bör tydliggöras att kommunernas översiktsplaner, som ska visa hur klimatanpassningen ska ske, ska ligga till grund för hur behovet kan tillgodoses.

Nämnden påpekar att det krävs fler förändringar i miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen gällande tillståndprocesser i förhållande till etablering av klimatanpassningsåtgärder. För att öka genomförbarheten av klimatanpassningsåtgärder utmed Skånes kust behövs även klimatanpassningsåtgärder kunna utgöra särskilt skäl för undantag och dispens från fler skyddsområden i miljöbalken.



Sveriges lagstiftning kring markavvattning, ytvattenförekomster och naturskyddade områden är inte anpassad för att hantera klimatanpassningsåtgärder som kan kräva olika grader av flexibilitet och anpassningsmöjligheter över tid. I Skåne finns ett generellt förbud mot markavvattning, vilket gör att även små åtgärder kräver dispens och tillstånd enligt 11 kapitlet miljöbalken. Exempelvis är konstruktioner med syftet att varaktigt skydda mot vatten, som en låg kantmur, mindre markhöjning, väg-gupp eller andra mindre åtgärder, markavvattning och kräver miljötillstånd. Detta gör att en detaljplans genomförbarhet ofta blir avhängig en dispens eller ett miljötillstånd, vilket innebär onödig dubbelprövning mellan plan- och bygglagen och miljöbalken som skapar osäkerheter för de skyddsåtgärder som behöver genomföras för att skydda exploatering och befintlig bebyggelse.

Nämnden lyfter också vikten av att behovet av att skydda kuststräckor med allmänna intressen av större vikt genom sammanhängande kustskydd också ska säkerställas genom att dessa utpekade kuststräckor ska utgöra riksintresse för kustskydd. Detta föranleder ett lagförslagstillägg i Miljöbalkens 4 kap för riksintressen, att sammanhängande kustskydd för att skydda Sveriges kustsamhällen mot havsöversvämning utgör riksintresse. Stadsbyggnadsnämnden menar att detta ligger i linje med betänkandets förslag om att staten ska utreda vilka kuststräckor som är av nationellt intresse och som staten ska ta ansvar för att skydda.

Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg

Betänkandets förslag är att Länsstyrelsen ska få besluta att nyttjanderätt till mark eller annat utrymme ska upplåtas för tillfälliga arbeten som behövs för att förebygga eller minska en betydande risk för skada till följd av ras, skred, översvämning eller av annan liknande orsak eller för att återställa väg eller järnväg som skadats av sådana händelser eller av annan liknande händelse. Upplåtelsen ska avse den tid som behövs för arbetena. Ersättning för skada ska utgå till fastighetsägare och andra rättighetshavare.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig positiva till de ändringar som föreslås både i väglagen och lagen om byggande av järnväg för att möjliggöra de tillfälliga arbeten som beskrivs i förslaget.

Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen

Betänkandets förslag är att Ledningsrätt ska kunna upplåtas även för diken och andra avloppsanordningar (öppna avloppsanordningar) för bortledande av dagvatten som ingår i en allmän va-anläggning.



Stadsbyggnadsnämnden ställer sig positiva till tillägget att ett dike eller annan avloppsanordning för bortledande av dagvatten, men som inte utgör en ledning, också ska ingå i en allmän va-anläggning så att det möjligt att få marktillträde för öppna dagvattenlösningar med stöd av ledningsrätt på annars mark. Nämnden noterar positivt att detta då också kan innebära att skyfall kan ingå i dessa allmänna va-anläggningar samt att även skyfallsgator kan ingå i en allmän va-anläggning. I samband med hanteringen av dagvatten vill nämnden också till regeringen påtala behovet av ansvarsförtydliganden gällande grundvattenhöjningar till följd av stigande havsnivåer.

Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag

Betänkandets förslag är att det ska framgå av vattentjänstlagen att en allmän va-anläggning ska anses tillgodose skäligen anspråk på säkerhet om den kan leda bort dagvattenflöden motsvarande minst ett tioårsregn.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig positiva till lagförslaget som tydliggör att en allmän va-anläggning ska ha kapacitet att ta emot minst ett 10-årsregn. Klimatförändringarna medför att nederbörden förväntas öka och därmed kommer även behovet av att kunna hantera dagvatten förändras. Genom att använda begreppet tioårsregn i lagen skapas en dynamik där va-huvudmannen behöver anpassa anläggningen till vad som enligt klimatprognoser kommer att utgöra ett tioårsregn i framtiden. Nämnden föreslår att va-huvudmannen i kommunernas Vattentjänstplaner ska redogöra för ledningssystemets kapacitet och utbyggnad. Det kommer att krävas stora investeringskostnader för att få fullgod kapacitet i ledningssystemet. Regeringen bör utreda behovet av ett statsbidrag för denna typ av lagkrav, utifrån finansieringsprincipen likt de satsningar som staten tillhandahöll på 70-talet när nuvarande ledningssystem byggdes ut.

Va-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet

Betänkandets föreslår att på begäran av en fastighetsägare inom ett verksamhetsområde som avser att vidta en åtgärd för att förebygga eller minska risken för skada på sin fastighet till följd av översvämningar ska va-huvudmannen lämna uppgifter om vilken mängd dagvatten den allmänna va-anläggningen kan bortleda från fastigheten.

Stadsbyggnadsnämnden ser positivt på lagförslaget att på begäran av en fastighetsägare, som avser att vidta en åtgärd för att förebygga eller minska risken för skada på sin fastighet till följd av översvämningar, ska va-huvudmannen lämna uppgifter om vilken mängd dagvatten den allmänna va-anläggningen kan bortleda från fastigheten.



Nämnden lyfter dock att det behöver tydligt framgå vilken typ av uppgifter och utifrån vilken syn på klimatrelaterade risker som uppgifterna ska utgå ifrån samt vilket ansvar som va-huvudmannen har om en översvämning trots allt sker.

Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera

Betänkandet föreslår genom lagändringsförslaget i PBL 3kap5§4pkt att det av översiktsplanen ska framgå inom vilka områden kommunen avser att ta initiativ till fysiska åtgärder för att skydda mot risken för skador på den byggda miljön som kan följa av klimatrelaterade översvämningar, ras, skred och erosion. Redovisningen ska ta skälig hänsyn till de bedömningar om klimatrelaterade risker som kommunen ska göra i planer och program enligt annan författning.

Stadsbyggnadsnämnden delar betänkandets uppfattning om att det finns ett stort värde i att det av översiktsplanen framgår var kommunen bedömer att det behöver vidtas fysiska åtgärder för att mer varaktigt skydda befintlig eller planerad markanvändning mot naturhändelser med negativa konsekvenser. Det är av stor vikt att Sveriges kommuner tar ställning och visar vilka klimatanpassningsåtgärder som sammanvägt ger bästa möjliga nytta för invånarna i den fysiska planeringen. Utöver byggd miljö kan det också finnas andra områden av riksintresse, exempelvis natur- och kulturmiljöer, med stort nationellt allmänt intresse som är värda att skydda.

Nämnden ser likt klimatanpassningsutredningen gärna förtydliganden kring vad som avses med ordalydelsen ”visa” i befintlig lagtext men förordar att Boverket tar fram en kommunal vägledning som stöd till kommunerna snarare än betänkandets förslag till ändring av lagtexten. Att, som betänkandet föreslår, ändra ordalydelsen ”visa” i plan- och bygglagens 3kap5§4pkt till ”ta initiativ” är inte tydligt eller lämpligt. Översiktsplanen är vägledande för kommunernas fysiska planering och exploatering och är varken juridiskt bindande eller att betrakta som en genomförandeplan. Innebörden av förslaget bör redan ingå i dagens formulering av PBL3kap5§4pt där kommunen ska visa sin syn på klimatrelaterade risker och hur dessa kan minska eller upphöra. Då genomförandet kan vara ålagt flera olika parter, däribland staten, blir lagförslaget otydligt och nämnden förordar starkt att betänkandets förslag till lagtext ändras till ”*samt visar inom vilka områden som kommunen förordar att fysiska åtgärder sker för att skydda mot sådana risker.*”

Nämnden ser positivt på att exempelvis ytor för sammanhängande kustskydd eller storskaliga skyfallsanläggningar kan säkerställas långsiktigt genom markreservat i översiktsplanen och i efterföljande detaljplaner (i enlighet med tilläggsförslaget i PBL4kap6§).



Nämnden lyfter att regeringen behöver tydliggöra att utpekade områden för sammanhängande kustskydd behöver innebära att enskilda detaljplaner, för exempelvis förtätning, innanför dessa utpekade områden ska lämplighetsprövas med en lägre syn på klimatrelaterade risker än de risker som de storskaliga sammanhängande kustskyddens ytbehov ska ta höjd för.

Möjligen är det också lämpligt att översiktsplanen tydliggör när kommunen bedömer att sammanhängande kustskydd skyddar kommunala allmänna intressen, nationella allmänna intressen eller endast enskilda intressen så att det blir tydligt för fastighetsägare var de behöver i egen regi aktivt agera för att skydda sina fastigheter genom gemensamhetsanläggning. Men denna typ av hantering beskrivs bäst i vägledning och inte i lagtext. Det är mycket angeläget att kommunernas erfarenhet och kompetens tas tillvara i Boverkets vägledningsarbete för att det ska kunna vara praktiskt tillämplbart.

I plan- och bygglagen framgår också att frågan ska vara slutligt avgjord i detaljplanens lämplighetsprövning för mark- och vatten. Om utredningen avser genom ”initiera” att kommunen ska budgetera medel för genomförande av klimatanpassningsåtgärder så bedöms detta olämpligt då andra för kommunen angelägna åtgärder inte regleras på detta sätt. För att både kommuner och staten ska kunna ta ställning till var och när varaktiga åtgärder ska göras behövs en nationell gemensam syn på klimatrelaterade risker (vilken % översvämningsrisk/ sannolikhet, återkomsttid och tidshorisont ska det offentligas bedömningar utgå ifrån) och att inte länsstyrelsen upphäver kommunens beslut på grund av annan syn på klimatrelaterade risker. Denna typ av förtydliganden bör kunna ske inom ramen för översiktsplanen. Staten behöver ta fram en nationell riktlinje för klimatrelaterade risker i fysisk planering så att regionplaner och mellankommunala intressen kan synkroniseras utifrån en gemensam nationell syn på klimatrelaterade risker. Utan en gemensam nationell syn på klimatrelaterade risker är det inte relevant att genomföra olika statliga riskbedömningar. Det är nödvändigt att statens utredningar, underlag och ställningstaganden som föreslås i betänkandet hanteras utifrån en nationell gemensam miniminivå avseende syn på klimatrelaterade risker. Statens bedömningar och agerande behöver ske utifrån en nationell gemensam syn på klimatrelaterade risker så att statliga beslut blir transparanta, rättssäkra och samhällsekonomiskt rimliga.

Nämnden lyfter också behovet av ändringar i 7kap3§ kring hur sammanhängande skyddsåtgärder för klimatanpassning som mellankommunalt intresse ska redovisas och att detta ska utgå ifrån de kommunala översiktsplanerna.



Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan

Betänkandets föreslår att kommunen i en detaljplan ska kunna bestämma markreservat för en klimatanpassningsanläggning som behövs för allmänna ändamål. Huvudmannen för anläggningen ska vara skyldig att på fastighetsägarens begäran förvärva nyttjanderätt eller annan särskild rätt i den omfattning som behövs för ändamålet.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig positiva till förslaget. Nämnden delar betänkandets bedömning att det är av stort värde att kunna utforma detaljplaner så att de även fungerar i ett förändrat klimat, genom att möjliggöra att införa bestämmelser som gör det möjligt att på sikt bygga vallar till skydd mot översvämning eller att kunna vidta andra skyddsåtgärder, mer integrerade, som föranleds av klimatförändringarna, men där det inte finns något behov av att genomföra åtgärderna under planens genomförandetid.

Möjlighet att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas

Betänkandets föreslår möjligheten att i en detaljplan villkora att lov eller startbesked endast får ges efter att en viss anläggning har kommit till stånd utökas på så sätt att villkor även kan avse en anläggning för skydd eller säkerhet.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig positiva till förslaget och ser det som en nödvändig del av genomförandet av klimatanpassningsåtgärder, både för tillfällig havsöversvämning och skyfall, vid exploatering. Detta gäller särskilt exploatering som kräver skyddsåtgärder i form av gemensamhetsanläggning där flera fastighetsägare berörs.

För att betänkandets lagförslag ska vara tydligt förordar nämnden att *"för skydd och säkerhet"* ändras till *"för klimatanpassningsanläggning"* så att lagtexten blir likalydande andra lagförslagstexten som betänkandet föreslår.

Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför stora risker

Betänkandet föreslår att om det i en detaljplan vars genomförandetid gått ut finns kvartersmark som inte har bebyggts på ett sätt som i huvudsak följer av planen, och det finns en betydande risk för skador om marken bebyggs enligt planen och risken är en följd av klimatrelaterade översvämningar, ras, skred eller erosion, ska en kommun ändra eller upphäva detaljplanen i den delen. Kravet på att ändra eller upphäva en detaljplan ska tillämpas efter en övergångstid.



Stadsbyggnadsnämnden anser att föreslagen lagändring, att reglera i lagstiftning att kommuner är tvingande att upphäva detaljplaner är en inskränkning på det kommunala planmonopolet och överensstämmer inte med att det enligt plan- och bygglagen är kommunerna som ska visa sin syn på klimatrelaterade risker och hur dessa risker kan minska eller upphöra samt att frågan ska slutligt avgöras i detaljplan. Nämnden vill uppmärksamma regeringen på att kommunerna redan i dagens lagstiftning har möjlighet att upphäva detaljplaner för områden som kommunerna anser har blivit olämpliga att bebygga och också har möjlighet att när en bygglovsansökan inkommit begära anstånd och initiera ny detaljplan. Nämnden anser att lagförslaget innebär en orimlig prioritering från statens sida då lagförslaget innebär att kommunerna blir skyldiga att agera oavsett om det finns något exploateringstryck eller inte. Detta innebär att gamla onyttjade byggrätter som inte är aktuella för byggnation kommer att ta resurser som annars skulle prioritera kommunernas bostadsförsörjningsuppdrag och nödvändiga detaljplaneprocesser.

I stället för lagförslaget 40 a § efterfrågar nämnden förtydliganden om att fastighetsägare och mäklare ska uppmärksamma hur kommunerna i översiktsplanen beskriver de klimatrelaterade riskerna.

Att betänkandet, som i flera resonemang hänskjuter frågan om nationella riktlinjer för klimatrelaterade riskbedömningar till Regeringskansliet i detta enskilda fall väljer att hänvisa till Boverkets befintliga tillsynsvägledning till länsstyrelserna är ytterst anmärkningsvärt. Stadsbyggnadsnämnden har länge tydliggjort den orimlighet som beskrivs i tillsynsvägledningen och Boverket har nu initierat en revidering av tillsynsvägledningen samt avser att ta fram en kommunal vägledning för stigande havsnivåer. Nämnden anser att en enskild detaljplan inte kan ta höjd för de skyddsnivåer som en så långsiktig tidshorisont som bebyggelsestrukturens förväntade livslängd innebär och inte heller skyddas mot en extremhändelse med 10 000 års återkomsttid som enligt forskningen inte är möjligt att statistiskt fastställa. Boverkets tillsynsvägledning är inte genomförbar, samhällsekonomiskt rimlig, rättssäker eller i paritet med hur andra tillfälliga risker bedöms i fysisk planering i Sverige. Det krävs en nationell gemensam syn på klimatrelaterade risker för att kunna bedöma vad som ”*medför för stora risker*” som är avvägda och rimliga i en överblickbar framtid. Betänkandets bedömning är att en dubbel risk jämfört med Boverkets nuvarande tillsynsvägledning är att betrakta som en mycket stor risk. Stadsbyggnadsnämnden anser att en nationell gemensam syn på klimatrelaterade risker (nationell miniminivå) i detaljplaner bör utgå från SSP5-8,5 median år 2100 tillsammans med en extremhändelse, median, med 100 års återkomsttid för havsrelaterad översvämning och ett regn med 100 års återkomsttid för skyfall.



Detta under förutsättning att detaljplanerna ligger innanför ett område med kustskydd som är utpekad i kommunernas översiktsplaner för skydd av den byggda miljön. Det mest sannolika värdet, medianvärdet, behöver även användas både för klimatscenario och extremhändelser.

Stadsbyggnadsnämnden delar inte uppfattningen att skyddsvallar mot havet är att jämföra med en kraftverksdamm. Detta då risken för havsöversvämning vid framtida högre medelvattenstånd inte är särskilt stor även utifrån SMHI:s värsta klimatscenario de närmaste hundra åren för kustområden i södra Sverige. Det är vid tillfälliga extrema väderhändelser med en varaktighet på cirka 24h som kustskydd framför allt behövs. Vid sådana extremhändelser (storm) byggs vattennivån upp under ett antal timmar till skillnad från kraftverksdammar som kontinuerligt håller stora vattenmassor intakta. Det är av detta skäl viktigt att sammanhängande kustskydd utformas så att de är multifunktionella och skapar mervärden då de under merparten av sin konstruktionslivslängd inte har en skyddsfunktion. Detta gäller särskilt om sammanhängande kustskydd ska ta höjd för extremhändelser med 10 000 års återkomsttid under bebyggelsestrukturens förväntade livslängd som Boverkets befintliga tillsynsvägledning avser.

Nämnden lyfter också till regeringen att det är skillnad på den typ av klimatrelaterad risk som föranleder skyddsåtgärder i fysisk planering och sådan typ av risk som föranleder civil beredskap. Alla risker, som exempelvis en extremhändelse med 10 000 års återkomsttid, är inte rimliga att lämplighetspröva detaljplaner för och agera för att bygga bort i urban stadsmiljö utan behöver hanteras genom tillfälliga temporära skyddsåtgärder inom uppdraget för civil beredskap. Det finns också ett stort antal semipermanenta åtgärder som kan vara lämpliga i stadsmiljö.

Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill vidta åtgärder

Betänkandet föreslår att Byggnadsnämnden ska, på begäran av den som avser att vidta en åtgärd för att förebygga eller minska risken för skada som kan följa av översvämning, ras, skred eller erosion, tillhandahålla ett skriftligt underlag om en sådan risk.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig positiva till förslaget, om det efterfrågade underlaget avser samma underlag och ställningstaganden som enligt lag redan ska framgå av översiktsplanen. Om lagförslaget ska realiseras så behöver det tydligt beskrivas vad som avses med lagförslagets ”visst underlag” och utifrån vilken syn på klimatrelaterade risker som detta underlag ska utformas för att anses vara tillräckligt.



Det behöver också förtydligas vilket ansvar jämt emot dessa fastighetsägare som kommunen har vid en eventuell översvämningssituation utifrån att kommunerna tillhandahållit materialet. För att det ska vara möjligt att tillhandahålla ett likvärdigt underlag över hela landet är det nödvändigt att regeringen tillhandahåller en nationell gemensam syn på klimatrelaterade risker och vilken tidshorisont som avses. Det behöver också framgå vad syftet och relationen är mellan kommunalt tillhandahållet material utöver det planeringsunderlag som länsstyrelsen, SMHI (Sveriges klimatmyndighet) och MSB redan har i uppgift att ta fram.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig bakom förslaget till lagtext i PBL 14kap 18§ gällande att även en allmän klimatanpassningsanläggning ska ingå i paragrafen.

Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper

Betänkandet föreslår att Folkhälsomyndigheten ska få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om högsta temperatur inomhus i sådana boenden med särskilt stöd och särskild service enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade som kommunen är skyldig att inrätta för känsliga grupper.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig positiva till förslaget och vill lyfta att regeringen bör överväga om det även ska omfatta förskolor och skolor. Det behöver förtydligas hur förslaget förhåller sig till den lagstiftning som finns gällande värme i kontor- och lägenhetsbestånd där fastighetsägaren åläggs att vidta åtgärder vid höga inomhustemperaturer. Det behöver också tydliggöras hur kommunerna ska bedriva tillsyn av inomhustemperaturer. Nämnden noterar att det behövs en nationell gemensam syn på klimatrelaterade risk där även en klimatfaktor för höga inomhustemperaturer för myndighetsutövning och tillsyn ingår för likabehandlingsprincip och rättssäkerhet.

- **Betänkandets uppdrag att utreda behovet av ett kommunalt samordningsansvar**

Betänkandes bedömning är att det saknas motiv för att införa ett kommunalt samordningsansvar för klimatanpassningsåtgärder som berör den byggda miljön. Kommunerna samverkar i dag på många olika sätt och lagstiftningen ändrades för inte så länge sedan för att vidga möjligheterna ytterligare. Med hänsyn till att kommunerna kan verka som samordnare om så önskas och att kommunerna i dag inte har någon skyldighet att genomföra klimatanpassningsåtgärder anser betänkandet att det finns möjligheter att skapa fungerande samverkansformer för gemensamt agerade i tillräcklig grad.



Stadsbyggnadsnämnden delar denna uppfattning och bedömer att ett samordningsansvar utan skyldigheter snarare skapar felaktiga förväntningar hos befintliga fastighetsägare, vilket inte bidrar till att klimatanpassningen av Sverige sker i högre grad. Samordning av frivilliga åtgärder har kommunen möjlighet att göra redan idag, primärt genom planinstrumentet. Det är viktigt att också respektera likställighetsprincipen (KL2kap3§) i kommunallagen så att inte olika påtryckningar i samhället i förlängningen innebär åtgärder i strid mot kommunallagen.

- **Betänkandets uppdrag att vid behov lämna förslag för att fastighetsägare ska kunna genomföra och samarbeta om klimatanpassningsåtgärder med eller utan stöd från kommunen**

Den tidigare Klimatanpassningsutredningen ifrågasatte i sitt betänkande år 2017 om möjligheterna att tillämpa anläggningslagen (1973:1149) är tillräckligt omfattande för att fastighetsägare ska kunna hantera gemensamma klimatanpassningsåtgärder.

Betänkandet bedömer att de möjligheter som finns är stora. Betänkandet gör bedömningen att möjligheterna skulle kunna utvecklas ytterligare men lämnar inget förslag i detta avseende.

Stadsbyggnadsnämnden delar denna uppfattning och ställer sig bakom bedömningen, dock med uppmaningen till regeringen att ge lantmäteriet en utökad roll i klimatanpassningen och ta fram stöd och vägledning till fastighetsägare som vill initiera och genomföra gemensamhetsanläggning för gemensamma klimatanpassningsåtgärder. För skyfallslösningar i urban kontext är det dock tveksamt om gemensamhetsanläggningar är en lämplig förvaltningsform, där kommer betänkandets förslag till medfinansiering från fastighetsägare fungera bättre. Nämnden uppmanar regeringen att ge lantmäteriet en utökad roll i klimatanpassningen och också få i uppdrag att ta fram stöd och vägledning till fastighetsägare som vill initiera och genomföra gemensamhetsanläggning för gemensamma klimatanpassningsåtgärder.

- **Betänkandets förslag till lag om medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder**

Betänkandet ger förslag på ny författning som innehåller bestämmelser om när en kommun får besluta om medfinansiering från ägare till fastigheter (gäller även tomträtt) som får nytta av en klimatanpassningsåtgärd, en varaktig fysisk förändring, som kommunen vidtar för att skydda en angelägenhet av allmänt intresse.

Stadsbyggnadsnämnden anser att förslaget är positivt men det behöver tydliggöras när det finns förutsättningar för kommunerna att ta ut en avgift för klimatanpassningsåtgärder från de fastighetsägare som får särskild nytta av åtgärden.



Detta då det annars kommer generera stort politiskt tryck, ansvarsförskjutning från att det är de enskilda fastighetsägarnas ansvar, att kommunen ska agera och genomföra skyddsåtgärder med skattemedel. Nämnden noterar också att en vägrätt i regel inte har något marknadsvärde och det därför blir svårt att bedöma, utifrån betänkandets förslag, hur mycket en innehavare av en vägrätt ska medfinansiera. Betänkandets förslag behöver justeras då det är angeläget att även vägrättsinnehavare som Trafikverket ska kunna medfinansiera klimatanpassningsåtgärder, exempelvis sammanhängande kustskydd, som skyddar nationella vägar.

Områden med översvämningsrisk är ofta beroende av flera olika åtgärder för att risken ska upphöra att vara betydande. Ett exempel är en lågpunkt dit det rinner vatten från olika håll vid ett skyfall. Stadsbyggnadsnämnden tolkar författningsförslagets 7 § som att det aktuella förslaget endast är tillämbart om en risk kan upphöra att vara betydande vid genomförandet av en (1) åtgärd. Nämnden anser att detta är olyckligt eftersom det minskar tillämpbarheten avsevärt och föreslår därför en tydligare formulering som klargör att en klimatanpassningsåtgärd kan bestå av flera etapper, delåtgärder eller dylikt. Flera mindre delåtgärder ökar även möjligheten till att åtgärderna kan integreras på platsen så att de kan skapa mervärden även vid normala förhållanden. Och i en urban kontext där ytan är begränsad är detta en viktig aspekt för att fler klimatanpassningsåtgärder ska komma till stånd och behöver också skapa mervärde och multifunktionell nytta för invånarna.

- **Betänkandet föreslår att en parlamentarisk kommitté får i uppdrag att lämna förslag på villkor för statliga bidrag till kustskydd som anläggs längs andra kuststräckor än de som staten bör ta ansvar för.**

Betänkandet föreslår att en parlamentarisk kommitté ska lämna förslag på vilka platser eller längs vilka kuststräckor som staten ska ansvara för att anlägga skydd mot översvämnningar från havet, ansvarsfördelning för att sådana skydd ska komma tillstånd och därutöver föreslå var statliga bidrag till av kommunerna initierade skydd bör prioriteras. Betänkandet bedömer att det kan förutsättas att kommittén inom sitt uppdrag identifierar en mängd platser och kuststräckor där det finns nationella intressen som riskerar att skadas av översvämnningar från havet, men där det inte bedöms vara motiverat att staten anlägger kustskydden. På många sådana platser kan kommuner i närtid eller senare komma att besluta att anlägga kustskydd. Betänkandet föreslår därför att den parlamentariska kommittén ska lämna förslag på villkor för statliga bidrag för sådana kustskydd som anläggs längs andra kuststräckor än de som staten bör ta ansvar för. En precisering av de statliga bidragsvillkoren vad avser kustskydd kan utformas som ändringar i befintlig förordning, eller genom att en separat förordning för detta ändamål beslutas.



Stadsbyggnadsnämnden vill uppmärksamma regeringen på att nämnden ser positivt på förslaget och har tidigare stöttat riksrevisionens rekommendation till regeringen om att ”MSB bör ta fram transparenta kriterier för att bedöma vilka åtgärder för förebyggande av naturolyckor som är mest angelägna och därmed bör prioriteras vid beslut om bidrag”. Nämnden vill dock också uppmana regeringen, vilket också framförts tidigare att också utveckla det statliga klimatanpassningsstödet så att alla berörda fastighetsägare, både statliga, kommunala och privata, kan söka finansieringsstöd för gemensamma insatser.

Nämnden lyfter också att statsbidragen, som kommunerna redan idag kan ansöka om hos MSB för klimatanpassningsåtgärder, även fortsatt ska kunna sökas baserat på den totala kostnaden för dessa åtgärder så att även respektive fastighetsägare som enligt betänkandet framöver ska medfinansiera de kommunala åtgärderna också kan ta del av statsbidraget. Om statsbidraget utgår innebär förslaget endast att staten överskjutit sina kostnader i form av statsbidrag till enskilda fastighetsägare, vilket inte är rimligt då klimatförändringarna har en global och nationell relation.

- **Betänkandet föreslår att riksintressemyndigheterna får i uppdrag att värdera hur riksintressen längs kusten påverkas av stigande havsnivåer**

Betänkandet föreslår att Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Riksantikvarieämbetet, Sveriges geologiska undersökning, Tillväxtverket, Statens energimyndighet, Strålsäkerhetsmyndigheten, Trafikverket, Post och telestyrelsen, Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska med stöd av MSB:s riskbedömningar för översvämningar från havet värdera hur de områden och anläggningar som myndigheterna bedömt vara av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken – och som enligt MSB:s bedömning hotas av översvämning – påverkas av att översvämningensrisken ökar med stigande havsnivåer. Myndigheterna ska för varje område värdera om riksintresset försvagas i det fall det översvämmas återkommande och om anläggandet av ett varaktigt fysiskt skydd mot översvämningar skulle påverka riksintresset, positivt eller negativt.

Stadsbyggnadsnämnden vill uppmärksamma regeringen på att detta uppdrag inte är möjligt att genomföra utan en nationell gemensam syn på klimatrelaterade risker och för vilken tidshorisont som riskbedömningarna ska ske och gemensam nationell syn på vad begreppet ”återkommande” innebär. Nämnden ser också behov av att värderingen inte bara analyserar hur riksintressena påverkas av en tillfällig havsöversvämning utan också av erosion och extremhändelser.



Organisationen vill också uppmärksamma regeringen på att för att kunna bedöma om riksintressena påverkas positivt eller negativt av anläggandet av ett varaktigt fysiskt skydd mot översvämning och erosion, så krävs förståelse för hur sammanhängande kustskydd och erosionsskydd kan integreras i stads- och landskapsbilden och skapa mervärden och multifunktionell nytta. Kommunernas översiktsplaner bör utgöra grund för bedömningen av hur riksintressena kan påverkas och hur de kan skyddas utifrån att kommunerna ska visa i översiktsplanen hur riskerna kan minskas eller upphöra, sammanvägt och avvägt med andra allmänna och enskilda intressen enligt plan- och bygglagen. Även regionplanerna bör ha en övergripande funktion i detta uppdrag. Nämnden lyfter därför till regeringen vikten av att betänkandets förslag till ändring i miljöbalken 4kap 8a§ också innefattar synkronisering och relationen till kommunernas översiktsplaner ska fungera.

- **Betänkandet bedömer att staten bör ta ett större ansvar för skydd mot översvämning från havet**

Betänkandets bedömning är att staten bör ta ett större ansvar för att hantera risken för översvämning från havet. Betänkandet ser behov av en snabb och tydlig process och bedömningen är att det bör i närtid klarläggas var översvämningsskydd mot havet bör anläggas med utgångspunkt från nationella intressen.

Stadsbyggnadsnämnden delar bedömningen och sätter stort hopp till att regeringen i närtid fattar beslut om att staten ska ta skyddsansvar för kuststräckor av nationellt intresse och att processen för att identifiera dessa sträckor och att genomförandet av de skyddsåtgärder som behövs omsätts till praktik. Dessa sträckor behöver utgöra riksintresse för kustskydd.

Betänkandet föreslår uppdrag och direktiv rörande havsnivåhöjningar, att tydliggöra statens roll och prioriteringar i utbyggnaden av kustskydd – en beredningsprocess i två steg.

Betänkandet föreslår att Boverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska få i uppdrag att prioritera de kuststräckor där det är av nationellt intresse att befintliga värden långsiktigt skyddas mot översvämningar från havet. Uppdraget ska utföras under en period om 18 månader.

Stadsbyggnadsnämnden anser att uppdraget snarare bör innebära att identifiera de kuststräckor där det är av nationellt intresse att långsiktigt skydda befintliga värden mot översvämningar. Prioriteringen av genomförandet av sammanhängande kustskydd med staten som huvudman behöver därefter ske utifrån en nationell gemensam syn på klimatrelaterade risker, dvs utifrån när olika kuststräckor riskerar översvämning.



På vilket sätt nationella intressen bäst skyddas genom sammanhängande kustskydd bör utgå från kommunernas översiktsplaner och övriga kommunala planeringsunderlag så att kustskydden blir en integrerad del av kommunernas stadsutveckling och inryms i den befintliga natur- och stadsmiljön, avvägt och sammanvägt enligt plan- och bygglagens portalparagraf. Stadsbyggnadsnämnden anser att kustskydd på många sätt kan integreras och skapa mervärden i stads- och landskapsbilden, vilket MSB och Boverket behöver utgå ifrån i betänkandets föreslagna uppdraget.

Nämnden vill uppmärksamma regeringen på att det är en stor brist att betänkande i denna del inte också inkluderat erosion. Som en följd av havsnivåhöjningarna kommer erosionen längs kuststräckor med mjuka sediment öka, vilket kommer att medföra oåterkallelig förlust av land. De förslag och bedömningar som lyfts i betänkandet bör tydligare identifiera även denna risk och dess effekter för Sverige.

Nämnden lyfter också att det vare sig är möjligt eller lämpligt att MSB och Boverket utan stark involvering av kommunerna utreder möjligheterna att omlokalisera bebyggelse och verksamheter. Nämnden delar därför inte betänkandets bedömning att det endast utöver MSB och Boverket behövs utredningsresurser från SMHI och Lantmäteriet. Berörda kustkommuner måste vara aktivt delaktiga i utredningsarbetet för att uppdraget ska, särskilt med den föreslagna korta utredningstiden, ge ett relevant och komplett resultat. Det är också nödvändigt att tydliggöra att strukturella, nationellt angelägna kustskydd kan utgöras av många andra typer av kustskydd än vallar och murar.

Betänkandet föreslår att en parlamentarisk kommitté bör få i uppdrag, som ska utföras under en 3-årsperiod, att i dialog med berörda kommuner klarlägga förutsättningarna för att anlägga kustskydd vid de prioriterade sträckorna.

Kommittén föreslås lämna förslag till var staten har ett starkt intresse av att ett kustskydd anläggs och staten därför bör ta på sig ansvaret för att anlägga och förvalta kustskyddet, på vilka av dessa platser kustskyddet bör planeras och utföras med kommunen som huvudman, och hur ansvaret för att det statliga åtagande som kommittén föreslår ska organiseras och lämna förslag på budget och instruktion till berörda myndigheter.

Betänkandet beskriver att vid framtagande av förslag till placering och utformning kan det förväntas att det på flera platser kommer att finnas ett betydande lokalt intresse av att anpassa kustskyddet till förhållandena på platsen, utöver vad som krävs för att skydda de nationella intressena. Kommittén ska sträva efter att tillgodose sådana önskemål och att i sådana fall komma överens med kommunen om fördelningen av kostnader för hela kustskyddet.



Betänkandet bedömer att *"Om kommittén gör bedömningen att ett kommunalt huvudmannaskap är lämpligt med hänsyn till kommunens kompetens att genomföra större infrastrukturprojekt och förutsättningarna i övrigt, ska strävan vara att nå en om fördelning av kostnader för kustskyddet, att lämna synpunkter"*.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig positiva till förslaget. Det är angeläget att tydliggöra hur urvalet av kuststräckorna ska ske. Om endast varaktiga skyddsåtgärder inryms och inte strandfodring och dylikt behöver även miljöbalken ses över så att inte tillståndprocesserna gör att staten inte kan skydda de utpekade kuststräckorna. Det finns olika sorters kustskydd, där många är väl integrerade i stads- och landskapet och ger mervärden även i normaltillstånd. Det behöver tydliggöras utifrån vilken syn på klimatrelaterade risker och andra urvalskriterier som kuststräckorna ska pekas ut. Även olika former av utfyllnader som kustskydd behöver inrymmas samt ägande av skyddsportar och större pumpanläggningar.

Det behöver tydliggöras hur de nationella skyddsåtgärderna för dessa utpekade kuststräckor ska förhålla sig till kommunernas översiktsplaner och regionplaner samt länsstyrelsernas riskhanteringsplaner. Utifrån det kommunala planmonopolet förutsätter nämnden att kommunernas översiktsplaner ska fungera som planeringsunderlag och vägledning för alla sammanhängande kustskyddsåtgärder som berör kommunerna, även de kustskydd som ska åligga staten att genomföra för att skydda nationella allmänna intressen. De delar av kommunens utpekade kustskyddsområden i översiktsplanerna som överensstämmer med kuststräckor av nationellt intresse för kustskydd ska därmed utgöra riksintresse.

Vem som har ansvaret om en skyddsåtgärd inte byggs i tid behöver också tydliggöras mot privata fastighetsägare kopplat till skadestånd. Det behöver tydliggöras att de områden för vilka staten ska svara för kustskydd kan tillgodoräkna sig detta kommande skydd vid lämplighetsprövning i detaljplaner innanför detta kustskyddsområde. Det behöver också långsiktigt tillsättas budgeterade statliga medel för genomförandet. Det finns risk utifrån det statliga budgetläget att det blir en hård prioritering mellan olika åtgärders genomförande. Det finns också risk för att åtgärder fördröjs på grund av långa tillståndprocesser och överklaganden. Om åtgärder senareläggs, av olika skäl, behöver det i lagstiftningen finnas lösningar så att kommunernas detaljplaner inte blir upphävda av länsstyrelsen eller att kommunerna behöver senarelägga bostadsproduktion för att invänta statens åtgärder. Det behöver tydliggöras om staten kommer ta över skyddsanläggningar som kommuner eller fastighetsägare redan anlagt om de finns utmed en utpekad kuststräcka.



Det behöver också förtydligas hur riskhanteringen i en enskild detaljplan innanför en kuststräcka utpekad som statligt ansvar ska hanteras.

Betänkandet konstaterar på sidan 118 att *Det helt dominerande perspektivet är att den nuvarande markanvändningen ska skyddas mot konsekvenserna av ett förändrat klimat*. Nämnden lyfter att det bör också vara i statens intresse att Sveriges kustkommuner och kuststäder ska kunna bevaras och fortsätta utvecklas och bidra till Sveriges tillväxt och skatteunderlag.

Malmö stad och stadsbyggnadsnämnden delar betänkandet bedömning att staten behöver företräda Sverige i internationella sammanhang för klimatanpassning kring Östersjön.

ordförande

Stefana Hoti (MP)

sekreterare

Kristina Andersson